

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Conclusio affirmativa statuitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

rute studiofitatis (sicut orare à virtute religionis) vel quatenus exercetur secundum regulas illius: Ergo & ignorare secundum se non est malum morale & peccatum, sed solum ut est à vitio opposito studiofitati, quod dicitur negligentia, & in quantum sub illo cadit; & ei subest. Unde sicut supra disp. 3. art. 4. dicebamus, omissionem missæ contingentem in somno, & in ipso indirectè volitam, non solum in causa, sed etiam in seipsa esse peccaminosam, quamvis id non habeat à se, sed à causa, seu dependenter ab illa; ita in presenti asserimus, ignorantiam actualem vincibilem eorum quæ scire tenemur, esse formaliter in seipsa peccatum omissionis, quamvis id non habeat à se, seu secundum se, sed dependenter à causa, in qua libera & voluntaria est, nimirum à negligentia sciendi ea quæ scire tenemur. Ex quo soluta manent argumenta, quæ fieri solent in contrarium.

ARTICVLVS II.

Vtrum quoties voluntas peccat, præcedat aliquis error practicus, vel saltem aliqua inconsideratio in intellectu?

17. **N**OTANDVM primò, in intellectu quadruplicem posse reperiri defectum: Primus dicitur pura nescientia, quæ est earentia cognitionis ejus quod quis non tenetur scire, & conuenit omni intellectui creato, siue humano, siue angelico, respectu alicujus objecti, ut articulo præcedenti vidimus. Secundus appellatur ignorantia, quæ est privatio cognitionis habitualis quam quis habere debet. Tertius dicitur error, qui est iudicium de aliqua re aliter quàm est. Quartus vocatur inconsideratio, quæ est privatio actualis considerationis, quam quis debet habere circa objectum, quod habitualiter cognoscit.

18. Notandum secundò, duplicem distingui errores; unum speculativum, quo quis iudicat licere quod non licet, v. g. furtum esse licitum: alium practicum, quo iudicat hic & nunc faciendum esse quod non licet; sicut quando aliquis iudicat sibi hic & nunc conueniens esse furari. His præmissis, sit

S. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

19. **D**ico igitur, non posse voluntatem peccare, nisi aliquis error practicus, vel saltem aliqua inconsideratio seu inadvertentia, in intellectu præcesserit. Ita communiter docent nostri Thomistæ contra plures ex Recentioribus, & colligitur ex Aristotele 1. Ethic. cap. 3. ubi ait: *Omnis pravus est ignorans*: cui conformis est illud Proverb. 24. *Errant omnes, qui operantur iniquitatem*. Ubi Caietanus hæc scribit: *Quia error ad intellectivam partem pertinet, ex hac auctoritate scripture habetur quod omnis malus errat: & consonant Philosophi, dicentes quod omnis malus est ignorans*. Favet etiam D. Thomas 1. p. qu. 63. ar. 1. ad 4. ubi sic ait: *Peccatum mortale in actu liberi arbitrii contingit esse dupliciter: uno modo ex hoc quod aliquid malum eligitur; sicut homo peccat eligendo adulterium, quod secundum se est malum; & tale peccatum semper pro-*

Acedit ex aliqua ignorantia, vel errore; alioquin id quod est malum non eligeretur ut bonum... Alio modo contingit peccare per liberum arbitrium, eligendo aliquid quod secundum se est bonum, sed non cum ordine debita mensura aut regula... sicut si aliquis eligeret orare, non attendens ad ordinem ab Ecclesia institutum: & huiusmodi peccatum non præexigit ignorantiam, sed absentiam solum considerationis eorum quæ considerari debent: & hoc modo peccavit Angelus convertendo se per liberum arbitrium ad proprium bonum, absque ordine ad regulam divine voluntatis. Quibus verbis S. Doctor apertè docet omne peccatum aliquem defectum in intellectu supponere; in humano quidem, defectum erroris practici; in angelico verò, quantum ad primum peccatum, defectum duntaxat inadvertentiæ seu inconsiderationis.

B Ratio etiam, suadet: Cùm enim voluntas sit appetitus rationalis, sequens ductum & directionem intellectus, nunquam eligit aut respuit aliquid objectum, nisi intellectus iudicet hic & nunc illud esse amplectendum vel respiciendum: Ergo quotiescumque homo peccat eligendo aliquid objectum malum, & rectæ rationi dissonum, puta adulterium, aut furtum, debet intellectus iudicare hic & nunc illud esse eligendum: Sed iudicium quo iudicatur aliquid esse eligendum, quod secundum rectam rationem non est eligendum, est falsum & erroneum: Ergo in omni peccato, quo aliquid objectum moraliter malum eligitur, debet esse iudicium practicum erroneum, subindeque aliquis error practicus.

C Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex doctrina quam tradit Nazarius 1. p. qu. 63. art. 3. contrav. 1. Omnis electio voluntatis, quæ bonum aliquid particulare eligitur, supponit aliquem discursum formalem aut virtualem intellectus practici, qui ex duabus constat præmissis, unâ universali, quæ dicitur bonum esse amandum & prosequendum, & alterâ particulari, quæ dicit, hæc actio hic & nunc in particulari est mihi bona & conueniens, ex qua sequitur hæc conclusio regulans electionem: Ergo talis actio hic & nunc à me exercenda est. Sicut ergo in speculativo error vel falsitas, quæ est in conclusione, reducitur ad falsitatem vel errorem; qui continetur in altera præmissarum; ita in moralibus omnis electio prava, & disformis regulis morum, debet procedere ex aliquo errore practico, seu iudicio practice falso, quod in aliqua præmissarum contineatur. Unde sicut in isto syllogismo speculativo: *Nullum animal præter rationale est risibile: Sed homo non est animal rationale: Ergo homo non est risibile*, error qui est in conclusione, reducitur in iudicium falsum & erroneum, quod continetur in Minori; ita & in isto syllogismo practico, quem homo quotiescumque peccat, vel formaliter, vel virtualiter format: *Bonum est prosequendum: Sed elicere hic & nunc hanc actionem disformem regulis morum, puta furtum, vel adulterium, est mihi bonum & conueniens: Ergo hic & nunc à me exercenda est*: falsitas & error practicus qui est in conclusione, reducitur ad iudicium falsum & erroneum in minori propositione contentum.

Dices, tale iudicium non esse falsum aut erroneum, quia solum dicitur voluntati hanc actionem esse utilem, aut delectabilem sensui, vel appetitui; in quo iudicio nulla continetur falsi-

tas, vel error, cum revera furtum utile sit, & A adulterium delectabile.

Sed contra: Ille qui committit furtum, vel adulterium, non solum existimat furtum esse sibi utile, & adulterium delectabile, sed etiam practice judicat illud hinc & nunc a se esse eligendum, & bono honesto, ac observationi legis divinae preferendum; alioquin voluntas, utpote appetitus rationalis, sequens ductum intellectus, talem actum non eligeret, nec bono honesto & observationi legis divinae ipsum praeferret: At in tali iudicio error practicus manifeste reperitur, cum recta ratio & prudentia dicent oppositum: Ergo quotiescumque homo peccat eligendo aliquod objectum, vel actum moraliter malum, puta furtum, vel adulterium, aliquis error practicus in ejus intellectu reperitur.

23. Dixi, quando homo peccat eligendo objectum vel actum moraliter malum, quasi peccet eligendo aliquid de se bonum, sed non cum ordine debito, non est necesse quod habeat errorem practicum in intellectu, sed sufficit quod in eo sit aliqua inadvertentia aut inconsideratio, ut de primo peccato Angelorum docet D. Thomas loco citato, & nos in tractatu de Angelis ostendimus. Unde consulto in conclusione diximus, non posse voluntatem peccare, nisi vel aliquis error practicus, vel saltem aliqua inconsideratio, in intellectu praeferat.

Disp. 11.
art. 4.

Quod potest amplius confirmari, & hoc exemplo suaderi. Si esset aliquis caecus ex natura sua determinatus ad sequendum ductum alterius, non posset deficere, & a via aberrare, nisi deficiente & aberrante ductore: Sed voluntas est potentia caeca, ex natura sua determinata ad sequendum ductum intellectus; objectum enim specificativum illius est bonum sibi ab intellectu propositum: Ergo non potest in ordine morali deficere, nisi in intellectu aliquis defectus erroris vel inconsiderationis praecedat.

Adde quod in omni peccato quaedam imprudentia reperitur: unde Proverb. 1. peccatores stulti & imprudentes appellantur; & Gregorius lib. 15. moral. cap. 23. *Omnis peccator* (inquit) *stultus fuit in culpa*. Ergo cum prudentia sit dirigere rationem practicam in ordine ad agibilia ab homine, sicut ars illam dirigit in ordine ad factibilia, oportet quod in omni peccato aliquis defectus rationis practicae, subindeque error practicus, vel saltem inconsideratio reperitur.

§. 11.

Solvuntur objectiones.

24. **O**BJICIUNT in primis Adversarii aliqua testimonia, in quibus dicitur homines peccare scienter & ex industria: Job. 34. *Quasi de industria recesserunt ab eo, & vias ejus intelligere noluerunt*. Et Proverb. 2. *Laiantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis*. Item voluntatem respicere quod ratio approbat, juxta illud Medae apud Poetam, *Video meliora, proboque, deteriora sequor*; & illud, *Athenienses sciunt qua recta sunt, sed non faciunt*: Ergo potest voluntas peccare, nullo existente errore in intellectu.

25. Sed haec nullius sunt roboris: debent enim intelligi & explicari de cognitione speculativa, vel de practica universali, cum qua stat in in-

tellectu peccantis error practicus in particulari, seu iudicium practicum, quo iudicat hinc & nunc esse sibi eligendum aliquid, quod revera eligendum non est. Unde D. Thomas supra citatus 1. p. qu. 63. art. 1. ad 4. sic ait: *Errat quidem adulter in particulari, eligens hanc delectationem inordinati actus, quasi aliquod bonum ad nunc agendum, propter inclinationem passionis aut habitus; etiamsi in universali non errat, sed veram de hoc sententiam tenear*.

26. **O**BJICIUNT secundò: Si quotiescumque homo peccat, aliquis error in ejus intellectu praecederet, omnis peccator esset haereticus, & quoties homo incidere in peccatum, toties laberetur in haesim: Sed hoc est falsum & absurdum; cum multi fideles peccent in moralibus, & tamen a fide non deficiant: Ergo & illud.

Hoc etiam argumentum frivolum est: nam cum error, qui in intellectu peccantis existit, non sit speculativus, sed practicus; nec fidei, sed solum rectae rationi & prudentiae adversetur, peccatorem, infidelem, vel haereticum non reddit, sed stultum potius & imprudentem, ut ex testimoniis supra adductis patet.

27. **O**BJICIUNT tertio: Homo potest velle aliquid sibi utile, aut delectabile, de quo certò scit, certòque considerat, & esse sibi utile aut delectabile, & esse contrarium rectae rationi: Ergo potest peccare, nullo existente errore vel inconsideratione in ejus intellectu. Consequentia videtur perperua. Antecedens etiam patet, tum in his qui peccant cum remorsu conscientiae & tristitia, aut cum expresso culpa & poenae contemptu: tum etiam quia objectum voluntatis non solum est bonum honestum, sed etiam bonum utile & delectabile.

28. **R**ESPONDEO concessio Antecedente, distinguendo Consequens: potest peccare nullo existente errore in ejus intellectu, errore speculativo, concedo: errore practico, nego. Licet enim intellectus peccantis speculative iudicet objectum quod eligit, vel actum, esse malum moraliter; practice tamen iudicat sibi bonum & conveniens esse hinc & nunc illud eligere, & bono honesto praeferre, ut in probatione nostrae conclusionis ostendimus.

29. **D**INSTABIS: Positò iudicio practico, dictante hinc & nunc Deum esse amandum, cum hinc & nunc instat praecipuum dilectionis, voluntas, cum sit libera, potest elicere actum odii, vel actum dilectionis suspendere: Ergo nullo praesupposito errore, etiam practico, potest peccare.

RESPONDEO distinguendo Antecedens: Potest elicere actum odii, vel actum dilectionis suspendere, potentia antecedenti, & in sensu diviso, concedo: potentia consequenti, & in sensu composito, nego. Positò enim iudicio practice practico in intellectu de eliciendo actu amoris, voluntas infallibiliter illum elicit: cum iudicium illud sit de se efficax, & habeat rationem imperii, saltem virtualis: non destruitur tamen ejus libertas, quia talis necessitas seu infallibilitas non provenit ab extrinseco, sed ab ipsa voluntate, quae sicut applicat intellectum ad illud iudicium, ita potuit ipsum applicare ad oppositum.

30. **O**BJICIUNT ultimò: Si quotiescumque homo peccat, praecederet aliquis error practicus in ejus intellectu, nullum daretur peccatum ex pura malitia, sed quodlibet ex ignorantia procederet: